

Arenguseire Keskus

ARENGUSEIRE TEGEVUSKAVA 2020

2019

Sisukord

1. Uurimissuunad 2020	3
1.1. Globaalsete jõujoonte muutuste mõju Eestile	3
1.2. Rahvusvaheline laevandus ja meremajandus	4
1.3. Tuleviku tervishoid.....	5
1.4. Arengusuundumuste muutumine COVID-19 mõjul ning tähendus Eesti majanduse struktuurile	6
1.5. Eesti inimeste siseriiklik ja piiriülene liikuvus.....	8
1.6. Ettevõtluskeskkonna tulevik.....	9
2. Mõttekodade seire ja trendiülevaade Pikksilm	11

1. Uurimissuunad 2020

1.1. Globaalsete jõujoonte muutuste mõju Eestile

Põhjendus	<p>Globaalsete jõujoonte muutused on maailmas tekitanud üsna erinevaid tõlgendusi. On neid, kes näevad Lääne kapitalismi lagunemist sisemiste ja väliste vastuolude mõjul. On neid, kes on kindlad liberaalse maailmakorra lõpus ja uute impeeriumite esiletõusust Hiina, USA ja ka Euroopa Liidu näol. Samas peab osa tipptheadlasi arenenud Lääne liberaaldemokraatiat vastupidavaks ning võimeliseks vastu seisma sisemistele proovikividele, nagu näiteks populism, ning ka globaalsetele tormidele, mis kaasnevad Hiina ja India esiletõusuga.</p> <p>Jõujoonte võimalikus ümberkujunemises mängivad ühe kasvavat rolli tehnoloogilise konkurentsi ning andmete kuuluvuse ja liikuvuse küsimused. Tähtsal kohal on energeetika, arvestades, et üleminek vähese heitmega energiaressurssidele kujundab olulisel määral ümber senise jagunemise energiat eksportivateks ja importivateks riikideks.</p> <p>Erinevate käsitluste ja tulevikuproгноoside kaardistamine aitab tuvastada võtmetegureid, mille kombinatsioonis tekivad erinevad tulevikustsenaariumid.</p> <p><u>Uurimissuuna keskseks küsimus on seega, mis on kõige olulisemad globaalseid jõujooni ümberkujundavad tegurid ning milliseks võib kujuneda nende koosmõju?</u></p> <p>Uurimissuuna lõpptulemiks on stsenaariumid globaalsete arengute kohta, rõhuasetusega Eestile avalduvatel mõjudel.</p>
Eelarve	30 000 eurot
Ajakava	Lähteülesande koostamine, hangete ettevalmistamine, võtmeisikutest November 2019 – jaanuar 2020

	juhtkomisjoni ja ekspertgrupi loomine	
	Taustaanalüüs, stsenaariumite loomine, vaheraport ja tagasiside juhtgrupilt	Jaauar – mai 2020
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	Mai 2020

1.2. Rahvusvaheline laevandus ja meremajandus

Põhjendus	<p>Lähiajal on lõplikult jõustumas seadusemuudatuste pakett, mis muudab võimalikuks laevadel tulla Eesti lipu alla. Muudatuste lõppeesmärk on suurendada Eesti laevanduse kaldasektorit, milleks on ettevõtted, mis omavad laevu või tegelevad laevade haldamisega või pakuvad eelpoolnimetatutele teenust.</p> <p>Rahvusvahelist laevandust mõjutavad mitmed arengutrendid, näiteks karmistuvad keskkonnanõuded ja uued kütused, kulude kokkuhoiusurvest tingitud konsolideerumine ning keskmise tonnaaži kasv. Laevanduses katsetatakse juba ka isejuhtivaid tehnoloogiaid.</p> <p>Oluliste arengutegurite kaardistamine ning nende võimaliku koosmõju analüüs pakub uut vaatenurka Eesti konkurentsipositsioonile lipuriigina, andes senisest parema arusaama tuleviku seisukohast tähtsatest konkurentsieelistest. Ka laevade ja kaldasektori vaheliste seoste kehtivus võib eri arengutrendide toimel muutuda – tugevneda või nõrgeneda.</p> <p>Rahvusvahelise laevanduse ja meremajanduse uuringus seatakse järgmised kesksed uurimisküsimused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Millised tegurid ja arengutrendid mõjutavad rahvusvahelist laevandust? • Millest sõltub tulevikus riikide konkurentsivõime lipuriigina? • Kuidas erinevad arengutrendid mõjutavad laevade ja kaldasektori vahelisi seoseid?
------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Milliseid järeldusi saab eelnevast teha Eesti kui atraktiivse lipuriigi eesmärgi saavutamise jaoks? 	
Eelarve	40 000 eurot	
Ajakava	Lähteülesande koostamine, hangete või sisseostude ettevalmistamine, võtmeisikutest juhtkomisjoni ja ekspertgrupi loomine	Jaanuar – veebruar 2020
	Uuringu läbiviimine	Märts – september 2020
	Meremajanduse seminar Riigikogus	September 2020
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	September 2020

1.3. Tuleviku tervishoid

Põhjendus	<p>Tervishoidu puudutavaid teemasid peetakse tihtipeale kompleksseks, ekspertteadmisi vajavaks ning teiste valdkondade lähenemiste ülekandmist mittesoosivaks. Tulemuseks on tehnokraat-bürokraatlik süsteem, kus teenuse kasutaja jääb tähelepanuta.</p> <p>Käesolev uurimissuund läheneb tuleviku tervishoiule tarbijakeskselt. Inspireerituna Taani tervishoiu stsenaariumitest aastani 2050, kombineeritakse stsenaariumite loomist disainmõtlemisega. Millised alternatiivsed tulevikud võivad tekkida tavainimeste jaoks? Mida tähendavad need teenuste kättesaadavuse, kvaliteedi ja rahastamise jaoks üksikisiku vaatevinklist? Alustades üksikisikuga laiendab see uurimissuund erinevate stsenaariumite mõju ka süsteemi tasandile.</p> <p>Tuleviku tervishoiu uuringus seatakse järgmised kesksed uurimisküsimused:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Millised poliitilised valikud tervishoius määravad tarbija jaoks oluliselt erineva tulemuse?
------------------	---

	<ul style="list-style-type: none"> Kas ja kuidas on erinevate valikute tulemusi (stsenariumeid) võimalik kvantifitseerida: milline mõju avaldub teenuste kättesaadavusele, maksumusele ja tarbimisele? 	
Eelarve	40 000 eurot	
Ajakava	Lähteülesande koostamine, hangete või sisseostude ettevalmistamine, võtmeisikutest juhtkomisjoni ja ekspertgrupi loomine	Jaanuar – veebruar 2020
	Kaastööde valmimine, vaheraport ja tagasiside juhtgrupilt	Märts – september 2020
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	November 2020

1.4. Arengusuundumuste muutumine COVID-19 mõjul ning tähendus Eesti majanduse struktuurile

Põhjendus	<p>Koroonaviiruse kriis on tabanud tervet maailma ning avaldab suurt mõju mitmetele arengusuundumustele. Eesti jaoks on väga oluline selgitada, kuidas võib muutuda Eesti majanduse struktuur, arvestades võimenduvaid, tärkavaid ja pöörduvaid arengutrende ja eri stsenaariumeid, mis viirusekriisi tulemusel võivad ellu rakenduda.</p> <p>Trendide tähendust, kestust ja võimendumist on sageli keeruline määrata, seetõttu on otstarbekas olla avatud alternatiivsetele tõlgendustele. Näiteks majanduslangus on trend, aga selle suurus ja tähendus on ebaselge. Maailma võib ees oodata Hiina kui tarneahelate keskpunkti tähtsuse vähenemine, tarneahelate osaline ümbermängimine teistesse regioonidesse ning riikide isevarustatuse määra suurenemine. Kuid mõeldav on ka, et kuigi füüsiline globaliseerumine saab tagasilöögi, jätkub ja kiireneb digitaalne globaliseerumine. Pikaajaliselt madal nafta hind võib motiveerida suuri kütusefirmasid otsima uusi ärivõimalusi alternatiivkütustes. Samal ajal võib nafta hinna madalseis</p>
------------------	---

	<p>koos inimeste ostujõu langusega panna paljud taastuvenergia arendused pikaks ajaks seisma.</p> <p>Käesolev arenguseire eriprojekt keskendub viirusekriisi majanduslike mõjude selgitamisele ja tulevikuväljavaadete hindamisele erinevate stsenaariumide valguses. Sealhulgas käsitletakse, kuidas võib muutuda Eesti majanduse struktuur ja konkurentsipositsioon teiste riikide suhtes. Laiemate sotsiaalsete ja ühiskondlike protsesside võimalikku kulgu käsitleme taustategurina.</p> <p>COVID-19 järgse majandusstruktuuri arenguseires püstitatakse järgmised kesksed uurimisküsimused:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Milliste mehhanismide kaudu koroonaviirus ning selle leviku tõkestamiseks rakendatavad meetmed majandust ja ühiskonda mõjutavad? Mis on selle tulemusel tärkavad ja võimenduvad trendid? 2. Milliseid stsenaariumeid saab koostada trendide alternatiivsetest tõlgendustest? 3. Millised on koroonaviiruse kriisist kõige enam mõjutatud majandussektorid? 4. Milliseid on stsenaariumide efektid erinevatele sektoritele ning sektorite arenguperspektiivid? 	
Eelarve	20 000 eurot	
Ajakava	Lähteülesande koostamine, sisseostude ettevalmistamine, võtmeisikutest juhtkomisjoni ja ekspertgrupi loomine	Aprill – mai 2020
	Kaastööde valmimine, vahereport ja tagasiside juhtgrupilt	Mai – september 2020
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	Oktoober 2020

1.5. Eesti inimeste siseriiklik ja piiriülene liikuvus

Põhjendus	<p>Transport ja liikuvus puudutab väga lähedalt kõiki Eestimaa elanikke. See on ka valdkond, mida ootavad ees suured muutused. Euroopa Liidu pikaajaline strateegiline visioon on olla esimene kliimaneutraalne majandusruum maailmas. Kui kliimaneutraalsuse saavutamiseks on seatud pikem ajaline horisont, siis ka juba 2030. aastaks kokkulepitud kliimaeesmärkide täitmine eeldab suuri muutusi meie igapäevases liikuvuses. Eesmärkide saavutamiseks on vaja suurt muutust sõidukipargis, transpordivõrgu ülesehituses, aga ka näiteks liikuvuse maksustamises. Välistekkelisteks teguriteks on ka kõik transpordi digitaliseerimisega seonduv – digitaalsetest veosedokumentidest isejuhtivate sõidukiteni.</p> <p>Teisalt on muutumas Eesti inimeste paiknemise struktuur ning inimeste soovid ja vajadused. Kas tulevikus jätkub senine trend ja inimeste elu järjest kiiremaks muutumine koos igapäevateekondade pikenemisega? Või ootab meid läbi põlvkondade vahetuse ja töö iseloomu muutuse toimuv pööre ja uus transpordimudel nõuab hoopis lokaalsemat lähenemist? Mis muutused ootavad ees linnalist liikuvust? Kuidas muutub kaugliikuvuse tähtsus ja võimalused? Millised muutused on ees ootamas meie naaberriikide transpordi ja liikuvuse korralduses ja infrastruktuuris, millega koos moodustame ühise transpordipiirkonna?</p> <p>Uuringus seatakse järgmised kesksed küsimused:</p> <ul style="list-style-type: none">- Millised on inimeste siseriikliku ja kaugliikuvuse arenguväljavaated, arvestades erinevate tegurite koosmõju?- Millised on eri arengustsenaariumidega kaasnevad poliitilised valikud, näiteks taristuinvesteeringute, efektiivse maksustamise või sotsiaalpoliitika vallas?	
Eelarve	30 000 eurot	
Ajakava	Lähteülesande koostamine, hangete ja sisseostude ettevalmistamine, võtmeisikutest juhtkomisjoni ja ekspertgrupi loomine	Jaanuar – veebruar 2020

	Kaastööde valmimine, vaheraport ja tagasiside juhtgrupilt	Edasi lükatud. Uus tööperiood november 2020 – veebruar 2021
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	Märts 2021

1.6. Ettevõtluskeskkonna tulevik

Põhjendus	<p>Arenud Euroopas ja maailmas toovad uusi väljakutseid ja võimalusi Eesti ettevõtluskeskkonnale. Kuidas positsioneerub Eesti ettevõtluskeskkond maailmas, arvestades erinevaid arengutrende?</p> <p>Arenenud riikide ärikeskkonnareeglid on viimastel kümnenditel muutunud rangemaks. Euroopas pärsivad ettevõtjatele ja investoritele toetuste maksmist riigiabi reeglid, USA eestvõttel taunitakse maksuparadiise ning juuritakse välja pangasaladust. Kas riiklikel subsidiiumidel või ülimaladalatel maksudel põhinevate konkurentsieeliste aeg on läbi saamas? Milliseid muutusi toob neisse arengusuundumustesse COVID-19 kriis?</p> <p>Tõenäoliselt vähenevad edaspidi Euroopa Liidu eelarvest eraldatud vahendid Eesti ettevõtete ja ettevõtluskeskkonna arengu toetamiseks. Kas nende asemele tulevad uued Eesti riigi eelarvest rahastatud meetmed või pöörduakse aega, mis kehtis enne Euroopa Liiduga ühinemist, kus ettevõtlus arenes peamiselt ilma toetusteta?</p> <p>Käesolevas uurimussuunas seatakse järgmised kesksed küsimused:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Millised tegurid omandavad võtmetähtsuse, kui räägime konkurentsivõimelisest ettevõtluskeskkonnast tulevikus? - Milliseks võib Eesti ettevõtluskeskkond kujuneda, arvestades erinevaid globaalseid, Euroopa tasandi ning siseriiklikke arengusuundumusi? - Millised on eri arengustsenaariumidega kaasnevad poliitilised valikud? 	
Eelarve	30 000 eurot	
Ajakava	Lähteülesande koostamine, hangete ja sisseostude ettevalmistamine,	September – oktoober 2020

	võtmeisikutest juhtkomisjoni ja ekspertgrupi loomine	
	Kaastööde valmimine, vaheraport ja tagasiside juhtgrupilt	November 2020 – märts 2021
	Lõppraport ja tulemuste tutvustamine	Aprill 2021

2. Mõttekodade seire ja trendiülevaade Pikksilm

Põhjendus	<p>Arenguseire üks klassikaline tõlgendus on varajaste märkide ja tärkavate trendide avastamine ja nende tähenduse analüüs. Sellega tegelevad arvukad mõttekojad üle maailma. Parlamentide juures tegutsevad analüüsi- ja seirekeskused sageli ise analüüse ei teegi, vaid vahendavad maailmas juba saadaolevaid ning vajadusel „tõlgivad“ neid kohalikku konteksti.</p> <p>Riigikogu liikmetel on oma tegevuse laiema konteksti tajumiseks oluline teada, millised teemad on maailma mõttekodades käsitlemisel. Käesoleva tegevussuuna eesmärk on anda süstemaatiliselt ja regulaarselt ülevaade maailma olulisemate mõttekodade töödest ning muuta see kättesaadavaks regulaarse uudiskirja kujul.</p> <p>Olulisemad teemad, millel on eeldatavalt Eestiga suurem puutumus, selgitame lahti trendiülevaates Pikksilm. Pikksilma artiklid varustame lisaks ka ekspertide kommentaaridega, mis avavad vaadeldava arengu võimalikke tagajärgi Eesti jaoks. Lisaks korraldame (veebi)seminare ning teemaõhtuid Riigikogu liikmete ja ekspertide osalusel.</p>	
Eelarve	10 000 eurot	
Ajakava	Uudiskiri	1 x kuus
	Teemaõhtud, veebiseminarid	Vähemalt 1 x kvartalis
	Väljaanne Pikksilm	Ekspertide artiklid valmivad ja avaldatakse ASKi infokanalites aasta jooksul jooksvalt (vähemalt 6 tükki aastas). Aasta lõpus (detsembris) antakse välja trükis Pikksilm, mis sisaldab aasta jooksul valminud artikleid.

Arenguseire Keskus

Lossi plats 1a, 15165 Tallinn

arenguseire@riigikogu.ee

riigikogu.ee/arenguseire